

hvor værket ubestrideligt betegner en væsentlig forøgelse af vor viden. Bogen er et smukt vidne om Marius Vibæks levende interesse for dansk økonomisk historie. *Kjeld Winding.*

En ung Historiker, Georg Hansen, har fattet den dristige Plan at ville behandle vigtige Sider af Danmarks Kulturhistorie i det 18. Aarhundrede i et større Værk, saaledes at de enkelte Dele deraf skal fremstille Tidens forskellige Mennesketyper: Barnet, Betleren, Kræmmeren, Tjenestekarlen o. s. fr. Som første Bind er udsendt »*Degnen. Studie i det 18. Aarhundredes Kulturhistorie*« (Kbh. 1944, 230 Sider). Efter en — temmelig svag — Indledning om Degneembedets Oprindelse og almindelige Historie indtil ca. 1700 behandler Forf. det 18. Aarhundredes Degneskikkelse set under en Række forskellige Synspunkter: Uddannelse, Lønningsvilkaar, Degnehjemmene, Embedsforretninger, Degnens Plads i Samfundet, derunder særlig Forholdet til hans nærmeste overordnede, Præsten, Degnens »Sjæl«.

Der er nedlagt et stort Arbejde i Forstudierne til denne Bog, og ganske særlig bør det fremhæves, hvorledes Forf. paa Grundlag af meget flittige og omfattende Arkivundersøgelser har kunnet fremdrage en Mængde Træk til at belyse Degneskikkelsen i de ovennævnte Relationer. Jævnlig formaar han ogsaa at fremsætte træffende Bemærkninger om Forhold eller Tilstande eller at paa-pege Sammenhænge, der hidtil ikke har været tilstrækkeligt paa-agtede. Som Eksempler kan nævnes hans Omtale af de topografiske Forskelle, der gjorde sig gældende med Hensyn til Løbedegneinstitutionen (S. 14), og hans Betragtninger over Modsætningen mellem de faktiske beskedne Kaar, hvorunder Degnene levede, og den Velstandsfølelse, de ikke desto mindre kunde give Udtryk for (S. 108). Vellykket er ogsaa Afsnittet om Degnehjemmene med deres indre og ydre Udstyr (S. 94 ff.).

Som Helhed kan det dog næppe siges, at det er lykkedes Forf. at tilvejebringe et væsentligt nyt Billede af Tidens Degneliv. Bogens Styrke ligger snarere i at illustrere (og uddybe) det hidtil kendte ved en Række nye Eksempler, men hermed staar ogsaa dens Svagheder i Forbindelse. Trods det meget nye Stof, Forf. kan fremlægge, har han ikke evnet at tegne et virkeligt Portræt af det 18. Aarhundredes Degneskikkelse i faste og klare Træk. Han indrømmer selv (S. 213), at Bogens Udarbejdelse af ydre Grunde er blevet stærkt fremskyndet, og dette har i mere end een Henseende sat sit Præg paa Fremstillingen. Forf. har saaledes ikke rigtigt formaet at faa Stoffet paa Afstand, alt for ofte

har man Indtrykket af at staa over for en løs Sammenkædning af Excerpter af Kildesteder uden indre organisk Sammenhæng, og inden for de enkelte Kapitler savner man en strengere logisk Progression og trættes ved talrige Gentagelser.

Hertil kommer, at der ogsaa i metodisk Henseende lader sig paavise forskellige Mangler. Forf.'s Kendskab til den historiske Litteratur staaer ikke paa Højde med hans flittige Arkivstudier, lige som hans Indsigt paa beslægtede Omraader synes stærkt begrænset. Dette burde have gjort ham mere forsigtig med at fælde saa kategoriske Domme, som han gør, og derfor kommer han ikke faa Steder til at give Udtryk for disse »halve Sandheder«, der er saa farlige for et objektivt historisk Helhedsbillede. Det gælder f. Eks. hans ensidige Udtalelser om Værdien af Datidens latinske Skolevæsen (S. 14, 54), om Jesper Brochmand som Opbyggelsesforfatter (S. 60) og om Bestræbelserne fra de latinske Skolers Rektorer for at fastholde de lovhjemlede, for Skolernes Bestaaen livsvigtige Rettigheder med Hensyn til Løbedegnekald (S. 11—12). Det er ligeledes mærkeligt netop hos en Kulturhistoriker Gang paa Gang at støde paa saa anakronistiske Betegnelser som »Pastor N. N.«, »Pastoren« o. l., som ikke var i Brug i det 18. Aarhundrede. Ogsaa i det historiske Apparat findes mærkværdige Ting. Forf. skelner saaledes paa en ganske uklar Maade mellem »systematisk« og »usystematisk« Kildemateriale, og hans Kildehenvisninger tager sig undertiden besynderlige ud. Hvad skal man f. Eks. mene om en saa vidtfavnende Henvisning som »Erslevs Repertorier« (Note 1 til S. 10) som Hjemmel for bestemte konkrete Oplysninger i Teksten? — Som det desværre synes at blive almindelig Skik, er heller ikke denne Bog forsynet med Register.

Det skyldes vel ligeledes den hastige Udarbejdelse, at ogsaa Fremstillingsformen lader meget tilbage at ønske. Naar Forf. bevæger sig uden for det rent refererende, maler han gerne med en bred, farvedryppende Pensel, og skønt der hist og her findes ganske livfulde Passager, kan han i Almindelighed ikke frikendes for Jagen efter billige Effekter. Hans Stil er ikke sober og synker jævnlig ned til det utilladeligt platte, den er ofte overlæst og behager sig i Anvendelse af upaakrævet superlativiske og drastiske Vendinger og uædle Udtryk. Hvis det virkelig er Tanken at lade det foreliggende Bind efterfølge af en Række andre, maa man haabe, at den unge Forfatter vil være i Stand til at tilegne sig større metodisk Sikkerhed i Stofbehandlingen og øve en stærkere Selvtugt med Hensyn til Fremstillingsformen.

Bjørn Kornerup.